

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2012 07 18
COM(2012) 410 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Rumunijos pažangos, pasiektos taikant bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą

{SWD(2012) 231 final}

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Rumunijos pažangos, pasiektos taikant bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą

I. Bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmas. Parama Rumunijai teismų reformos ir kovos su korupcija srityse

Rumunijai rengiantis 2007 m. tapti ES nare šalys buvo sutarusios, kad reikės daug nuveikti, kad būtų mažinami išliekantys trūkumai tokiose svarbiose srityse kaip teismų reforma ir kova su korupcija. Tam buvo sukurta paramos Rumunijai ir pažangos šiose srityse stebėjimo sistema, bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmas (BTM)¹. Nustatyti orientaciniai tikslai keturiose srityse: teismų reformos, tarnybinės etikos, kovos su aukšto rango pareigūnų korupcija ir korupcijos viešajame sektoriuje prevencija bei kovos su ja. Sprendime numatyta, kad Komisija reguliariai teikia ataskaitas ir kad mechanizmas bus taikomas tol, kol nebus įvykdyti BTM uždaviniai ir iki galo pasiekti visi keturi orientaciniai tikslai².

Praėjus penkeriems narystės metams pats laikas įvertinti, ar BTM uždaviniai įgyvendinti. Prie šio vertinimo pridedamoje techninėje ataskaitoje apibendrinami pagrindiniai pastarųjų penkerių metų pasiekimai. Šioje ataskaitoje apžvelgiama, kas jau nuveikta ir ką dar reikės nuveikti. Joje kalbama apie jau taikomus teisės aktus ir priemones, dar trūkstamus teisinio reglamentavimo elementus, teisės įgyvendinimą, taip pat vertinama, ar pakankamai įgyvendinamas politinės valios principas, kuris yra labai svarbi reformos sėkmės prielaida. Vertindama šiuos aspektus Komisija visų pirma remiasi nuostata, kad reformos procesas yra tvarus ir negrįžtamas.

Per šį penkerių metų laikotarpį buvo ir pakilimo, ir nuosmukio etapų – kartais bendradarbiavimas vyko sklandžiai, o kartais mechanizmas buvo ignoruojamas ir kritikuojamas. Šioje ataskaitoje vertinama pažanga, padaryta per visą narystės laikotarpį.

Tačiau ataskaita priimama tokiu laikotarpiu, kai rimtą susirūpinimą kelia teisinės valstybės ir teismų nepriklausomumo principų nepaisymas Rumunijoje. Bendra pažanga turėtų būti vertinama atsižvelgiant į tai, ar visuomenėje visuotinai pripažįstami tokie pagrindiniai principai kaip teisinė valstybė ir teismų nepriklausomumas, kuris veikiančioje demokratijoje užtikrina valdžios galių pusiausvyrą. Sklandžiai veikianti nepriklausoma teismų sistema ir pagarba demokratinėms institucijoms būtina, kad galėtume pasitikėti vieni kitais Europos Sąjungoje ir kad mumis pasitikėtų piliečiai bei investuotojai.

Komisijos nuomone, pastaruoju metu Rumunijos vyriausybės priimti sprendimai kelia rimtą susirūpinimą dėl šių pagrindinių principų įgyvendinimo. Šie sprendimai padaryti susiklosčius ypač suskaldytai politinei sistemai, kurioje vyrauja politikos veikėjų tarpusavio nepasitikėjimas ir kaltinimai. Vis dėlto vien politine padėtimi negalima paaiškinti tam tikrų veiksmų sistemingumo. Tam tikrus veiksmus iš dalies paaiškina šis politinis susiskaldymas,

¹ 2006 m. spalio 17 d. Tarybos išvados (13339/06); 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas 2006/13/EB, nustatantis bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą (C(2006) 6569 galutinis).

² Jame taip pat numatyta galimybė taikyti apsaugos mechanizmą, kuris pasitelktas nebuvo.

tačiau, nepaisant to, jie kelia rimtų abejonių, ar šalis pasirengusi laikytis teisinės valstybės principo ir ar supranta šio principo svarbą pliuralistinės demokratijos sistemai. Teismams keliami politiniai reikalavimai, Konstitucinio Teismo nušalinimas, kardinaliai pakeistos nusistovėjusios procedūros ir suardyta valdžios galių pusiausvyra verčia abejoti, ar Vyriausybė laikosi teisinės valstybės ir nepriklausomos teisminės kontrolės principų. Komisija ypač sunerimusi dėl tam tikrų požymių, kad manipuluojama valdžios institucijomis ir teisėjais, jiems daromas spaudimas, o tai gali labai neigiamai paveikti visą visuomenę. Ataskaitoje vertinamas visas penkerių metų laikotarpis, tačiau prieštaringi pastarojo meto įvykiai gali užbraukti jau pasiektą pažangą ir kelia rimtų abejonių dėl pradėtų reformų sėkmės. Todėl šioje ataskaitoje pateikiama konkrečių rekomendacijų, kaip spręsti susiklosčiusią padėtį ir lengviau įgyvendinti principus, kuriais grindžiama visa Europos demokratija.

Šiais laikais Europos Sąjungos narių tarpusavio priklausomybė labai išaugusi. Teisinės valstybės principas yra viena pačių svarbiausių ES vertybių, todėl jo laikytis yra svarbus bendras interesas³, kuris atitinka ir Rumunijos viešąją nuomonę šiuo klausimu. „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, 93 proc. rumunų mano, kad korupcija yra rimta šalies problema, o 91 proc. taip pat įvardija teismų sistemos trūkumus. Ši apklausa taip pat atskleidė, kad 76 proc. rumunų pritaria, kad ES turėtų padėti išspręsti šias problemas⁴.

Pagal BTM Rumunijos nereikalaujama užtikrinti aukštesnių standartų nei kitose valstybėse narėse. Jo tikslas – padėti Rumunijai pasiekti panašius į kitų valstybių narių standartus. Tokį siekį palaiko 72 proc. rumunų⁵. Vertinant Rumunijos pažangą nuo įstojimo į ES šiuo požiūriu, svarbus kriterijus yra situacija kitose valstybėse narėse. Kai įmanoma, šioje ataskaitoje Komisija vadovaujasi turimais šaltiniais ir lyginamaisiais rodikliais⁶. Be to, kad galėtų palyginti Rumunijos pažangą su situacija kitose valstybėse narėse, Komisija sudarė aukšto rango ekspertų grupę, į kurią pakvietė atitinkamose probleminėse srityse dirbančius specialistus⁷.

Nuo 2007 m. kovai su korupcija ir teismų sistemos reformai Rumunijoje per struktūrinius fondus buvo skirta daugiau kaip 12 mln. EUR ES biudžeto lėšų. Finansuoti įvairūs projektai švietimo, sveikatos priežiūros, regionų reikalų, teisingumo srityse, taip pat Nacionalinės tarnybinės etikos agentūros projektai. Papildoma parama buvo teikiama pasirengimo narystei fondų lėšomis. Be to, valstybės narės teikė Rumunijai paramą dalyvaudamos dvišaliuose projektuose, skirtuose įvairiems teismų sistemos reformos ir kovos su korupcija aspektams⁸.

II. 2007–2012 m. pažangos, pasiektos taikant BTM, vertinimas

Iš bendro Komisijos atlikto Rumunijos pažangos nuo įstojimo į ES vertinimo matyti, kad pradinės užduotys, leisiančios siekti pagrindinio tikslo, yra atliktos, nors pastarojo meto

³ Birželio 28 ir 29 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose Susitarimo dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo pagrindu nustatytas ES įsipareigojimas modernizuojant viešojo administravimo institucijas naikinti teismų sistemų trūkumus (2012 m. birželio 29 d. Europos Vadovų Tarybos išvados, p. 8).

⁴ 2012 m. gegužės mėn. Komisijos Rumunijoje atlikta greitoji „Eurobarometro“ apklausa (greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 351 „Bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmas Bulgarijai ir Rumunijai“, http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm).

⁵ Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 351.

⁶ Remiamasi Europos Tarybos, EPBO ir JT agentūrų informacija.

⁷ 2012 m. grupę sudarė aukšto rango specialistai iš Prancūzijos, Vokietijos, Jungtinės karalystės, Airijos, Ispanijos, Lenkijos ir Slovėnijos.

⁸ Techninė ataskaita, p. 48.

įvykiai verčia abejoti reformų proceso negrįžtamumu. BTM labai prisidėjo prie Rumunijos permainų proceso. Todėl pagrindinis dėmesys buvo sutelktas į tai, kad įgyvendinamomis reformomis būtų pasiekiami reikiamų rezultatų ir kad pakaktų politinės valios reformos pagreičiui išsaugoti, taip pat ir sudėtingomis politinėmis aplinkybėmis.

Per laikotarpį nuo 2007 m. Rumunijoje sukurta ar baigiama kurti visų BTM sričių teisinio reglamentavimo sistema. Kai šis darbas bus baigtas ir įsigalios nauji kodeksai, teisinė sistema turėtų labai atsinaujinti. Kiti politiniai sprendimai taip pat buvo svarbūs nustatant aiškia sistemą, pavyzdžiui, nacionalinė kovos su korupcija strategija. Prie šio darbo prisidėjo daugelis svarbių institucijų – Nacionalinis kovos su korupcija direktoratas (DNA) ir Nacionalinė tarnybinės etikos agentūra (ANI).

Sistema patobulėjo daugeliu požiūrių. Pavyzdžiui, geri DNA ir ANI darbo rezultatai, tai, kad Aukščiausiasis Teismas ėmėsi nagrinėti stambias aukšto rango pareigūnų korupcijos bylas, o kai kurios valdžios institucijos pradėjo kovoti su korupcija vidaus struktūrose – ženklai, kad einama teisingu keliu. Labai gerai, kad pastaruoju metu aukščiausieji teismų sistemos pareigūnai išreiškė tvirtą valią likti nepriklausomi. Tačiau apskritai, atsižvelgiant į BTM tikslus, šios srities nuostatos teismų ir administracinių institucijų kol kas įgyvendinamos nepakankamai. Kai kurios jų pradėtos įgyvendinti neseniai, vykdant naujas reformas. Kitų įgyvendinimas stringa, o tai dažnai susiję su tuo, kad valdžios institucijoms stinga politinės valios vykdyti reformas. Ne visos vyriausybės įstaigos dalyvauja siekiant bendro tikslo⁹. Pažangą kovos su korupcija, interesų konflikto ir viešųjų pirkimų srityse vis dar stabdo įvairios kliūtys. Aukšto rango pareigūnų korupcijos problema buvo iškelta aukščiausiu lygiu, Aukščiausiajame Teisme, tačiau tokios pačios pozicijos turėtų laikytis visų pakopų teismai.

Be to, kai kuriose srityse pažanga iš esmės padaryta tik dėl išorės spaudimo. BTM šiuo atveju atliko svarbiausią vaidmenį. Tokia pati yra ir viešojo nuomonė Rumunijoje¹⁰. BTM padėjo įveikti spaudimą ir nenukrypti nuo reformų kelio ir skatinti pokyčius, reikalaujančius drąsos pasipriešinti asmeniniams interesams. Tai, kad tokiems pokyčiams vis dar būtinas išorės spaudimas, kelia abejonių dėl reformos tvarumo ir negrįžtamumo. Jas dar sustiprino pastarojo meto įvykiai.

BTM ataskaitose užfiksuotas permainų procesas nebuvo tolygus. Skirtingos vyriausybės ir parlamentai teikė šiems klausimams nevienodą reikšmę. Tai svarbūs politiniai klausimai, o tam tikra polemika ir skirtingas traktavimas yra įprasta politinio gyvenimo dalis. Vienos institucijos pradėjo veikti iš karto, kitoms prireikė laiko, kad įgytų pagreitį. Administracinių institucijų ir teismų pozicija formavosi nenuosekliai ir iš lėto.

Todėl pagrindiniai BTM orientacinių tikslų įgyvendinimo veiksniai – politinė valia ir įgyvendinimas. Nuo jų priklauso reformos tvarumas ir negrįžtamumas. Tam institucijos, turinčios galią nustatyti pokyčių kryptį ir greitį, turi veikti, siekti rezultatų ir priimti atitinkamus sprendimus. Numatomas naujo Generalinio prokuroro ir naujo DNA vyriausiojo prokuroro paskyrimas aiškiai parodys, ar reforma vykdoma nuosekliai. Komisija taip pat

⁹ Pavyzdžiui, ANI veikla būtų daug veiksmingesnė, jei kitos vyriausybės įstaigos glaudžiai su ja bendradarbiautų, o teismai operatyviau reaguotų į jos prašymus.

¹⁰ Tokias išvadas patvirtina visuomenės nuomonė. 65 proc. Rumunijoje atliktos greitosios „Eurobarometro“ apklausos respondentų mano, kad ES veiksmas taikant BTM padėjo šalinti teismų sistemos trūkumus (59 proc. mano, kad jie padėjo kovoti su korupcija). Kita vertus, dauguma apklaustųjų mano, kad per pastaruosius penkerius metus situacija šiose srityse nepagerėjo ar net pablogėjo (greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 351).

ragina Vyriausybę imtis veiksmų, kad būtų ištaisyta pastarosiomis savaitėmis reformai padaryta žala.

II.1. 2007–2012 m. teismų reforma

I orientacinis tikslas: Užtikrinti skaidresnį ir veiksmingesnį teisminį procesą, didinant Aukščiausiosios teisėjų tarybos gebėjimus ir atskaitomybę. Teikti ataskaitas ir stebėti naujųjų Civilinio proceso ir Baudžiamojo proceso kodeksų poveikį.

Pastarojo meto įvykiai, susiję su teismų nepriklausomumo ir teisinės valstybės įgyvendinimu

Teismų nepriklausomumas tebėra rimta Rumunijos problema. Nuo įstojimo į ES teismai vis dažniau įrodo savo nepriklausomumą, pirmiausia sėkmingais tyrimais, baudžiamuoju persekiojimu ir teismo procesais padažnėjusiose aukšto rango pareigūnų korupcijos bylose. Tai leido pasiekti reikšmingų rezultatų baudžiamojo persekiojimo, o nuo 2010 m. ir teismo proceso lygmenimis. Jie aptariami šios ataskaitos II.2 skyriuje. Birželio mėnesį įsiteisėjęs nuosprendis simboline tapusioje aukšto rango pareigūnų korupcijos byloje ir Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo, Aukščiausiosios teisėjų tarybos¹¹ bei Konstitucinio Teismo veiksmai įveikiant bandymus politiškai riboti teismų nepriklausomumą, taip pat po šio nuosprendžio pademonstruota aukšta profesinė etika įrodo, kad padarytas didelis šuolis pirmyn.

Tačiau Komisijai kelia nerimą Rumunijos vyriausybės narių ir kitų aukšto rango politikų pastaruoju metu daromas spaudimas Konstituciniam Teismui – tai nepateisinamas kišimasis į nepriklausomų teismų darbą. Vyriausybės ir kitų lygmenų politikai privalo gerbti valdžių atskyrimo principą. Jie taip pat privalo griežtai laikytis teismų nepriklausomumo principo.

Ypač Komisija susirūpinusi dėl neseniai apribotų Konstitucinio Teismo įgaliojimų Parlamento sprendimų atžvilgiu. Rumunijos valdžios institucijos privalo kuo skubiau užtikrinti, kad šie įgaliojimai vėl atitiktų Rumunijos Konstituciją. Rumunijos Ministras Pirmininkas liepos 16 d. laišku pranešė Komisijai, kad šis reikalavimas bus įvykdytas.

Teismų nepriklausomumo ir valdžių atskyrimo principai – gyvybiškai svarbūs demokratinės visuomenės elementai. Kad atgautų prarastą pasitikėjimą, visų lygmenų Rumunijos valdžios institucijos savo veiksmais per ateinančius mėnesius turės įrodyti pasiryžimą laikytis šių principų. Komisija šį procesą atidžiai stebės.

Pagrindiniai 2007–2012 m. įvykiai

Teismų darbą reglamentuojantys teisės aktai buvo atnaujinti atsižvelgiant į teismų sistemos reformos poreikius ir naujausius prioritetus. Įsigaliojus visiems naujesiems kodeksams, Rumunija bus peržiūrėjusi visus savo baudžiamosios ir civilinės teisės aktus. Kol kas geriausias praktiško, pragmatiško teisės akto, kuriuo sprendžiamos realios problemos, pavyzdys yra Nedidelių reformų įstatymas. Kitais teisės aktais buvo įtvirtintos svarbios nuostatos dėl didesnės teismų atskaitomybės ir tarnybinės etikos.

Nuo 2007 m. teismų sistema patobulėjo. Daug kas rodo, kad teisėjai ir prokurorai tapo profesionalesni. Didžioji dauguma teisės specialistų palaiko teismų reformos koncepciją ir

¹¹ Šiuo požiūriu svarbi buvo viešoji pozicija, kurios birželio mėn. laikėsi Aukščiausioji teisėjų taryba, kai vienoje aukšto rango pareigūnų korupcijos byloje jai buvo daromas valdžios spaudimas.

pripažįsta jos naudą. Per pastaruosius metus gerokai išaugo teisėjų, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės aktyvumas įgyvendinant reformą. Galima pateikti geros profesinės patirties pavyzdžių, iš kurių, kaip geriausios patirties, galėtų pasimokyti ir kitos šalys.

Teisminės, vykdomosios valdžios ir politinės institucijos turi sustiprinti savo pastangas, kad šie pasiekimai akumuliuotųsi ir teiktų maksimalią naudą. Kol kas daugiausia pasiekta teisėkūros srityje, tačiau dauguma teisės aktų priimti visai neseniai, kai kurie jų dar neįsigaliojo ar tebėra svarstomi Parlamente. Todėl tam, kad būtų išnaudotas tikrasis reformų potencialas, joms reikalinga ryžtinga strategija. Daugiausia problemų vis dar kelia nenuosekli teismų praktika, teismų sprendimų vykdymas ir neveiksmingas teismo procesas¹². Teismų veiksmai tarnybinei etikai ir atskaitomybei užtikrinti buvo nepakankami, ir visuomenės pasitikėjimas nebuvo atkurtas.

Teismų ir vykdomosios valdžios institucijoms jau suteiktos reikiamos priemonės reformai konsoliduoti. Norint to pasiekti, Aukščiausioji teisėjų taryba turės dirbti nuosekliau, daugiau dėmesio skirti valdymo klausimams, o vykdomosios valdžios institucijos ir teismai, padedant Parlamentui ir pilietinei visuomenei, turės daug glaudžiau bendradarbiauti. Vyriausybės nariai ir kiti politikai turi aiškiai parodyti, kad bet koks spaudimas teismams sukuria valdžios institucijų tarpusavio nepasitikėjimą. Jei Aukščiausioji teisėjų taryba imtųsi vadovauti reformai ir padedama vykdomosios valdžios institucijų ją įgyvendintų, teigiamos permainos, kaip antai teismų darbo organizavimo, darbo krūvio paskirstymo srityse, pasijustų gana greitai. Užbaigus du dabar vykdomus Pasaulio banko projektus, bus pasiūlytos svarbios priemonės tolesniems reformos etapams ir atitinkamos politinės rekomendacijos¹³.

Teisinis reglamentavimas

Įstojusi į ES Rumunija užsibrėžė labai ambicingus teisėkūros tikslus. Numatyta priimti naujus civilinį ir baudžiamąjį kodeksus ir atitinkamus proceso kodeksus, ir aiškiai įvardytas tikslas – modernizuoti teismo procesą. Šiam darbui pasitelkta įvairių šalių patirtis. 2009 ir 2010 m. priimti kodeksai yra didelis Vyriausybės, Parlamento ir teismų pasiekimas, nors jų įgyvendinimo procesas užtruko ilgai. Kol kas įsigaliojo tik Civilinis kodeksas. Naujasis Civilinio proceso kodeksas įsigalios šį rudenį, o naujieji Baudžiamasis kodeksas ir Baudžiamojo proceso kodeksas turėtų įsigalioti kitais metais. Nors ir kyla abejonių, ar sukurta tinkama sistema tokiems pokyčiams įgyvendinti, ir reikia dar intensyviau ruoštis jų įgyvendinimui, šie kodeksai yra labai svarbus pasiekimas einant modernizavimo keliu. Tinkamai įgyvendinti, jie labai padėtų užtikrinti teismo proceso veiksmingumą, skaidrumą ir nuoseklumą.

Parlamentas taip pat priėmė nemažai svarbių teisės aktų. 2010 m. įsigaliojęs Nedidelių reformų įstatymas juntamai padidino teismo proceso nuoseklumą ir veiksmingumą. Priimti teisės aktų pakeitimai, kuriais padidinama teismų atskaitomybė ir atnaujinama Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo teisėjų skyrimo tvarka. Šios priemonės suteikia galimybę

¹² EŽTT statistiniais duomenimis, pagal dar neįvykdytų EŽTT sprendimų skaičių Rumunija yra antroji iš visų ES valstybių narių. Dauguma šių sprendimų susiję su sprendimų civilinėse bylose nevykdymu, civilinio proceso vilkinimu ir veiksmingos teisinės gynybos trūkumu bei neveiksmingu baudžiamųjų bylų tyrimu. (Europos Tarybos 2011 m. metinė ataskaita „EŽTT sprendimų vykdymo priežiūra“, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Source/Publications/CM_annreport2011_en.pdf).

¹³ Dabar Pasaulio bankas atlieka Rumunijos teismų sistemos funkcinių vertinimą. Šis projektas finansuojamas ES fondų lėšomis. Antrą projektą, kuriuo siekiama pagerinti teisminių duomenų kaupimą ir tvarkymą bei nustatyti optimalius visos teismų sistemos darbo krūvio rodiklius, dabar vykdo Pasaulio banko paskolos lėšomis pasamdyti konsultantai.

spřesti visuomenei rūpimus teisęjų skyrimo objektyvumo ir teismų drausminio proceso klausimus. Neigiamą praeities šleifą panaikins tik ilgesnį laiką matomi geri pavyzdžiai.

Nuoseklus teismo procesas

Už vienodos teismų praktikos formavimą pirmiausia atsako Aukščiausiasis kasacinis ir teisingumo teismas. Nuo 2007 m. šioje srityje padaryta reikšmingų darbų. Nedidelių reformų įstatymu pakeista peržiūros teisės klausimu procedūra – ji tapo veiksmingesnė. Naujaisiais proceso kodeksais numatytas prejudicinio sprendimo mechanizmas, padėsiantis vienodinti teisę, ir atnaujinamos teisės vienodinimui svarbios nuostatos dėl jurisdikcijos¹⁴. Aukščiausiasis Teismas ėmėsi organizuoti struktūrines diskusijas teismų praktikos klausimais su apeliaciniais teismais ir parengė gaires dėl bausmių už tam tikrus korupcijos nusikaltimus. Už nesivadovavimą Aukščiausiojo Teismo sprendimais teisės klausimu ar Konstitucinio Teismo sprendimais dabar gali būti taikomos drausminės priemonės¹⁵.

Tačiau šios priemonės kol kas nepadėjo pašalinti nenuoseklumo, kuris tebėra silpniausia Rumunijos teismų sistemos vieta¹⁶. Iš dalies ši problema kyla dėl to, kad teisėjai per mažai reikšmės teikia teisės vienodinimui. Gali būti, kad taip yra dėl kraštutinio teismų nepriklausomumo traktavimo. Nepakankamai reikšmės teikiama ir principui *ne bis in idem* bei jo atgrasomajam poveikiui, o taip pat jo svarbai teisęjų atskaitomybės ir etikos požiūriu. Tai galėtų būti viena iš priežasčių, kodėl, kaip rodo analizė, teisėjai mažai taiko teisės vienodinimo priemones¹⁷. Be to, teismų praktikos nuoseklumas Aukščiausiosios teisęjų tarybos ir teismų pirmininkų dar nėra laikomas prioritetu. Net norėdami laikytis nuoseklumo, teisėjai neturi pakankamai galimybių susipažinti su kitų teismų praktika. Skaitmeninė visų teismų, taip pat Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo, priimamų sprendimų skelbimo sistema kol kas nesukurta. Kai kurie apeliacinių teismų sprendimai skelbiami, tačiau bendri tokios praktikos kriterijai nenustatyti. Pagrindinėje teismų duomenų bazėje (ECRIS) galima susipažinti tik su apeliacinio teismo apylinkėje esančių teismų sprendimais. Teisėjai neturi galimybės palyginti visos šalies teismų sprendimų¹⁸. Kitos panašios sistemos „Jurindex“ duomenys neatnaujinami.

Ekspertai rekomenduoja daugiau dėmesio skirti sprendimų peržiūrai teisės klausimu ir skatinti teisėjus formuoti nuoseklią praktiką skelbiant teismų sprendimus ir jų pagrindimą, nuolat rengiant bylų aptarimus visuose teismuose, taip pat ragina teismų pirmininkus ir Aukščiausiąją teisęjų tarybą aktyviai skatinti teisinį nuoseklumą. Be to, teismų vadovai galėtų teikti daugiau reikšmės teisiniam nuoseklumui skirdami ar paaukštindami teisėjus, pavesti Teismų inspekcijai išnagrinėti nenuoseklią teismų praktiką, išplėsti bausmių skyrimo gaires, ir

¹⁴ Naująją prejudicinio sprendimo procedūrą siekiama nustatyti labiau į rezultatus orientuotą procedūrą nei dabar taikoma peržiūra teisės klausimu (žr. techninę ataskaitą, p. 6–7).

¹⁵ Pagal 2011 m. pabaigoje priimtus ir 2012 m. pradžioje paskelbtus teismų įstatymų nuostatų dėl teisęjų drausminės atsakomybės pakeitimus, už Konstitucinio Teismo ir Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo sprendimų teisės klausimu nesilaikymą gali būti pradedamas drausminis tyrimas ir skiriamos drausminės sankcijos.

¹⁶ Gaunama daug pranešimų apie nenuoseklią Rumunijos teismų praktiką, tą patvirtina ir suinteresuotosios šalys – užsienio investuotojai, advokatų kontoros ir profesinės teisęjų sąjungos. Ekspertai nustatė, kad sprendimai visuomenei ypač svarbiose bylose, susijusiose su aukšto rango pareigūnais ar viešaisiais pirkimais, yra nenuoseklūs.

¹⁷ Nepaisoma aukštesnės instancijos teismų praktikos, retai taikoma teismo sprendimo peržiūros teisės klausimu procedūra. Palyginti su 2007–2009 m, 2011 m. prašymų peržiūrėti teismo sprendimą teisės klausimu sumažėjo.

¹⁸ Išskyrus Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo teisėjus, kurie gali susipažinti su visais duomenų bazėje esančiais sprendimais.

įtraukti nuoseklumo klausimus į privalomą Nacionalinio teisėjų instituto pirminio ir tęstinio mokymo programą.

Nuoseklumą turėtų padidinti tolesnė Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo reforma. Šiuo požiūriu daug pasiekta priėmus nedidelių reformų įstatymą ir naujuosius proceso kodeksus. Naujuosiuose proceso kodeksuose numatyti pokyčiai turėtų būti įgyvendinami taip, kad Aukščiausiasis Teismas nebūtų perkrautas nepagrįstais prašymais ir kad būtų priimamos tik tos bylos, kuriose keliama svarbūs teisės klausimai. Tam reikalingas tinkamas kasacinių skundų ir prašymų priimti prejudicinį sprendimą filtras. Gali būti, kad yra ir kitų Aukščiausiojo Teismo funkcijų, kurios galėtų būti perduotos kitiems teismams, kaip antai kompetencija nagrinėti bylas pirmąja instancija ar priimti sprendimus įvairiais teismų sistemos vidaus klausimais¹⁹. Tai leistų Aukščiausiajam teismui daugiau dėmesio skirti savo svarbiausiam darbui vienodinti teisę, kaip yra daugumoje ES valstybių narių. Be to, šioms funkcijoms atlikti Aukščiausiajam Teismui turi būti suteiktos tinkamos patalpos ir pakankamai darbuotojų²⁰.

Teisėsaugos sistemos veiklos organizavimas ir veiksmingumas

Pasaulio bankas įvertino Rumunijos viešojo administravimo sistemą ir nustatė, kad jos veiksmingumas mažiausias visoje ES²¹. Panašių trūkumų turi ir teisėsaugos sistema. Nepaisant tam tikrų teigiamų pokyčių, apskritai galima pasakyti, kad labai mažai daroma tam, kad būtų sprendžiamos problemos, labai trukdančios teisėsaugos sistemai teisingumą įgyvendinti operatyviai ir nuosekliai. Be kita ko, tai teisėjų ir prokurorų pajėgumų ir darbo krūvio problemos, iš esmės kylančios dėl labai skirtingų išteklių ir darbo krūvio skirtingose šalies vietose ir kompetencijos lygmenyse. Yra ir kitų problemų: didelis laisvų darbo vietų skaičius, pradėjusių dirbti teisėjų ir prokurorų mokymų organizavimas, teismų ir prokuratūrų struktūros ir veiklos organizavimo trūkumai.

Buvo bandyta šias problemas spręsti. Reguliariai skelbti konkursai laisvoms darbo vietoms užimti, supaprastintos kai kurios procedūros²², priimta sprendimų dėl Nacionalinio teisėjų instituto pirminio mokymo pajėgumų stiprinimo. 2011 m. padarytas dar vienas racionalizacijos žingsnelis – panaikinti devyni nereikalingi teismai ir trys labai mažą darbo krūvį turėję teismai ir atitinkamos prokuratūros.

Tačiau šių priemonių poveikis nedidelis. Svarbiausi veiksmingumo rodikliai, kaip antai darbo krūvio pasiskirstymas ir laisvų darbo vietų skaičius, nuo 2007 m. nepagerėjo²³. Dėl išteklių

¹⁹ Aukščiausiasis Teismas pirmąja instancija nagrinėja bylas dėl įvairiausių nusikalstamų veikų, kurias padarė tam tikrą statusą turintys atsakovai. Taip pat jis priima sprendimus dėl teismų sistemos vidaus klausimų, kaip antai dėl bylos šalių prašymų perduoti bylos nagrinėjimą kitam teismui ar dėl teismų kompetencijos nustatymo.

²⁰ Tai, kad Civilinio proceso kodekso nuostatos dėl prejudicinių sprendimų civilinėse bylose įsigalioja keturiais mėnesiais vėliau nei likusios šio kodekso nuostatos, buvo paaiškinta materialinių pajėgumų trūkumu.

²¹ 2011 m. pasaulio banko valdymo kriterijai.

²² Nedidelių reformų įstatymu tam tikrose paprastose bylose prokurorams leista remiantis policijos pateiktais motyvais nuspręsti nepradėti tyrimo, jiems taip pat suteikta daugiau galimybių nesiimti bylų, jei iš turimų įrodymų aišku, kad tolesnio tyrimo nebereikia, taip pat sumažintas nesunkiose bylose taikomų teisės gynimo priemonių skaičius.

²³ EŽTT nuolat baudžia Rumuniją už procesinių teisių pažeidimus dėl teismo proceso vilkinimo. Dažnas ir daugiau kaip 30 leidžiamų dienų vėlavimas paskelbti teismo sprendimų motyvus. Kol kas nėra patikimų duomenų apie sustabdytas bylas. Jie turėtų būti pateikti 2013 m. pradžioje užbaigus Pasaulio banko atliekamą tyrimą.

trūkumo ir 2009 m. įvykusio vykdomosios valdžios ir teismų konflikto, tuo metu kaip tik didėjant darbo krūviui, reformų procesas sulėtėjo ir iš tarnybos išėjo daug teisėjų.

Teismų sistema neturi ir dar neparengė veiksmingų veiklos rodiklių, pagal kuriuos galima būtų įvertinti bendruosius teismų sistemos išteklių poreikius ir šiuos išteklius atitinkamai paskirstyti. Neseniai Rumunija pripažino šiuos trūkumus ir įsipareigojo juos šalinti vykdydama Pasaulio banko finansuojamą projektą, pagal kurį 2013 m. pradžioje bus parengti ir išbandyti nagrinėjamų bylų ir darbo krūvio rodikliai.

Aukščiausiosios teisėjų tarybos, vykdomosios valdžios institucijų ir prokuratūrų vadovų bendradarbiavimas teismų sistemos žmogiškųjų išteklių politikos srityje nuolat stringa²⁴. Kol kas tik rengiamas teisės aktas, kuriuo bus įsteigta teismo kanclerio pareigybė ir naujai apibrėžtos teismo tarnautojų funkcijos – ši priemonė turėtų juntamai sumažinti teisėjų darbo krūvį. Tik neseniai buvo pagerinti Nacionalinio teisėjų instituto pajėgumai ir nustatytos vienodos įdarbinimo sąlygos įvairių kategorijų kandidatams. Tai padaryta per vėlai, nes lieka per mažai laiko pasirengti naujų kodeksų įgyvendinimui. Kol kas nesusitarta dėl bendro naujų kodeksų įgyvendinimo plano²⁵.

Tikėtasi, kad spaudimas viešiesiems finansams pagerins veiksmingumą. Tačiau kol kas tokių rezultatų nėra. Be kita ko, taip yra dėl to, kad Aukščiausioji teisėjų taryba neturi aiškos vadovavimo teismams koncepcijos, taip pat dėl teismų ir Vyriausybės konflikto. Užuoat parengusi žmogiškųjų išteklių valdymo strategiją, kuri leistų pakeisti esamą struktūrą ir sistemas, Aukščiausioji teisėjų taryba daugiausia dėmesio skyrė prašymams skirti daugiau darbuotojų ir išteklių. Prie šio sąstingio prisidėjo ir Parlamentas, sušvelninęs pasiūlymus restruktūrizuoti teismų sistemą²⁶. Nauji teisės aktai sulaukė kritikos dėl to, kad juose neatsižvelgiama į riziką, kad juos priėmus teismus užplūs naujų bylų srautas.

Teismų veikla

Kaip parodė teismų veiklos sprendžiant aukšto rango pareigūnų korupcijos bylas vertinimas, teismų veikla vis dar turi rimtų trūkumų. Kai kurie šių trūkumų yra struktūrinio pobūdžio – kai kurie Rumunijos teisės sistemos elementai sukuria galimybę ja piktnaudžiauti, pavyzdžiui, tai, kad pareiškus kaltinimus senaties terminas nenutraukiamas ar nesustabdomas. Padėtį dar blogina tai, kad teismo procesas dažnai vykdomas aplaidžiai, ir paprastai tai naudinga kaltinamiesiems²⁷. Šie teismo proceso vykdymo trūkumai, ekspertų nuomone, ypač reikšmingi atsižvelgiant į kitų valstybių narių praktiką. Teismai taip pat nesugebėjo išnagrinėti ir priimti galutinio sprendimo sudėtingose finansinėse bylose. Visų pirma tai su viešaisiais pirkimais susijusios bylos. Šios bylos yra išimtis iš apskritai teigiamos tendencijos

²⁴ Teismų žmogiškųjų išteklių valdymo funkcijas vykdo įvairios institucijos: Aukščiausioji teisėjų taryba atsakinga už įdarbinimą, paaukštinimą, mokymą ir drausminių priemonių taikymą. Teisingumo ministras atsakingas už biudžetą ir teisėkūros priemones, Generalinis prokuroras atsakingas už baudžiamojo persekiojimo rezultatus, o visus prokurorų karjeros klausimus sprendžia Taryba.

²⁵ Dabartiniai įdarbinimo pajėgumai nepakankami, kad būtų laiku įdarbinta tiek naujų, tinkamos kvalifikacijos ir gerai parengtų darbuotojų, kiek reikėtų pagal dviejų naujų kodeksų poveikio vertinimo išvadas.

²⁶ Tai Teisingumo ministro ir Generalinio prokuroro pasiūlymai panaikinti mažus teismus ir prokuratūras, o darbo vietas perkelti ten, kur jų labiausiai reikia.

²⁷ Komisijos vertinimas pateikiamas 2011 m. liepos 20 d. paskelbto techninės ataskaitos papildymo p. 13–14, SEC(2011) 968. Be kita ko, joje kalbama apie nepakankamai griežtai nagrinėjamus kaltinamųjų prašymus atidėti posėdį, įrodymų tvarkymo ir procedūrinių pažeidimų sprendimo trūkumus, taip pat apie veiklos organizavimo problemas.

aukšto rango pareigūnų korupcijos bylų srityje (žr. toliau). Tokiose bylose teisėjams ir prokurorams reikia specialios patirties, taip pat atitinkamų mokymų, specializacijos ir išorės ekspertizės. Be to, nors teismo ekspertų biudžetas įstatymu numatytas, realiai jo dažniausiai nėra, todėl kaltinamieji dažnai moka ne tik už savo pačių, bet ir už teismo paskirtą ekspertizę²⁸. Tai kelia abejonių dėl tariamai nepriklausomų teismo paskirtų ekspertų nešališkumo.

Pavyzdys, kaip iniciatyvi vadovybė gali daryti permainas, galėtų būti Aukščiausiasis kasacinis ir teisingumo teismas, kuris nuo 2010 m., kai pasikeitė vadovai, vadovaujasi naujais principais²⁹. Dabar jis galėtų pasidalyti su kitais teismais geriausia patirtimi, pavyzdžiui, rizikos valdymo nagrinėjant bylą – besibaigiant senaties terminui, kaltinamiesiems išsiunčiamas pranešimas, kad teismas nepasiduos neteisėtiems bandymams vilkinti procesą. Išsaugoti šiuos pasiekimus ir toliau juos plėtoti labai svarbu visai teismų sistemos reformai.

Atskaitomybė

2011 m. pabaigoje Rumunija sustiprino teismų atskaitomybę nustatanti teisinį pagrindą. Parlamento priimtais teisės aktų pakeitimais apibrėžiami nauji drausmės pažeidimai ir sugriežtinamos esamos sankcijos. Jais išplėsti Teisingumo ministro ir Generalinio prokuroro įgaliojimai drausminėse bylose, o Teismų inspekcijai suteikta daugiau nepriklausomybės³⁰. Teismų inspekcija dabar gali pagrindinį dėmesį skirti tikslingesniam, spartesniam ir iniciatyviam drausminių bylų tyrimui, taip pat stiprinti inspekcijos konsultacinį vaidmenį sprendžiant teismų veiklos organizavimo, procedūrų ir praktikos problemas. Aukščiausioji teisėjų taryba turėtų geriau išnaudoti inspekcijos galimybes – pavesti jai sistemiškai stebėti svarbiausius teismų veiklos aspektus, teisės vienodinimą ir tai, kaip teismų pirmininkai pritaiko geriausios valdymo patirties modelius³¹. Be to, labai svarbu įgyvendinant šias naujas teises išsaugoti teisėjų nepriklausomybę ir neleisti pasitvirtinti teisėjų nuogastavimui, kad naujuoju įstatymu gali būti piktnaudžiaujama.

Geriausią poveikį šis įstatymas turėtų tuomet, jei būtų taikomas nustatyti aiškioms, nuoseklioms ir atgrasomoms sankcijoms. Teismų reputacijai ir Aukščiausiosios teisėjų tarybos galimybėms ją apsaugoti labai pakenkė gausūs nusižengimai, į kuriuos teismų vadovybė reagavo silpnai ir vangiai³². Daugelyje valstybių narių būtų tikimasi, kad valdžios pareigūnai prirėkęs pripažintų turį atsistatydinti, kad išsaugotų atitinkamos institucijos reputaciją. Tai, kad visuomenės aštriai kritikuojami teisėjai vykstant tyrimui toliau dalyvavo teismo posėdžiuose, pakenkė šių teismų reputacijai. Reikia nustatyti aiškas taisykles, kaip antai dėl skubaus įgaliojimų sustabdymo tais atvejais, kai teisėjai įtariami padarę sunkius nusikaltimus, pavyzdžiui, aukšto rango pareigūnų korupcijos, kuriomis būtų apginti ir patys

²⁸ Techninės ataskaitos papildymas SEC(2011) 968, 2011 7 20, p. 14. Po paskutinės Komisijos metinės ataskaitos Aukščiausiajam kasaciniam ir teisingumo teismui buvo skirtas specialus teismo ekspertų biudžetas.

²⁹ Viena iš svarbios naujovių yra neseniai priimtos gairės dėl bausmių už korupcijos nusikaltimus ir priemonės paspartinti aukšto rango pareigūnų korupcijos bylų nagrinėjimą. Tačiau šiose ypač svarbiose srityse taikytina geriausia patirtis dar nėra plačiai taikoma.

³⁰ Šiais teisės aktų pakeitimais nustatoma, kad Teisingumo ministras ir Generalinis prokuroras gali iškelti drausminę bylą per Teismų inspekciją. Teismų inspekcijai suteikta daugiau įgaliojimų kontroliuoti teismų veiklą, taip pat ji gali apskųsti Aukščiausiosios teisėjų tarybos skirtas drausmines sankcijas.

³¹ 2011 m. pabaigoje ir 2012 m. pradžioje teismų inspekcija pateikė tris ataskaitas: dvi ataskaitas dėl svarbių bylų vilkinimo ir aukšto rango pareigūnų korupcijos bylų nagrinėjimo spartos bei Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo valdymo praktikos ataskaitą.

³² Komisija pranešė apie tokius atvejus 2012 m. vasario mėn. (COM(2012) 56 *final*, p. 3).

teisėjai, ir visa teismų sistema³³. Ši nuostata turėtų būti įtraukta į Aukščiausiosios teisėjų tarybos etikos strategiją.

2011 m. pabaigoje Rumunija taip pat patobulino Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo teisėjų skyrimo procedūras – dabar jos skaidresnės, objektyvesnės ir suteikia galimybę išsamiau, objektyviau ir nešališkai įvertinti kandidatų privalumus. Tai svarbus žingsnis gerinant Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo atskaitomybę.

II.2. Kova su korupcija 2007–2012 m.

2 orientacinis tikslas: Kaip numatyta, įsteigti Integralumo (kitur ataskaitoje – Tarnybinės etikos) agentūrą, kuri būtų atsakinga už turto, interesų nesuderinamumo ir galimų interesų konfliktų tikrinimą, taip pat už privalomų sprendimų priėmimą, kurių pagrindu būtų imamasi atgrasomųjų sankcijų.

3 orientacinis tikslas: Remiantis iki šiol padaryta pažanga toliau profesionaliai ir nešališkai atlikti tyrimus dėl įtariamos aukšto rango pareigūnų korupcijos.

4 orientacinis tikslas: Imtis tolesnių priemonių užkirsti kelią korupcijai ir kovoti su ja, ypač vietos valdžios institucijose.

Kova su korupcija ir tarnybinės etikos užtikrinimas yra sudėtingas uždavinys, kurio įgyvendinimui turi būti pasitelkiami visi valstybės valdžios įgaliojimai ir veikiama nuo aukščiausio iki žemiausio lygmens, taip, kad į šį procesą būtų įtraukta visa visuomenė. Jo pradžių pradžia – Rumunijos teismų sistemos ir administracijos sugebėjimas laikytis teisinės valstybės principo. Nuo įstojimo į ES Rumunija padarė nemažą pažangą vykdydama baudžiamąjį persekiojimą ir teismo procesą aukšto rango pareigūnų korupcijos bylose. Nacionalinis kovos su korupcija direktoratas (DNA) ryžtingai ir nešališkai palaikė kaltinimą šiose bylose. Be to, Rumunijai pavyko sukurti interesų konflikto, pažeidimų ir nepagrįsto turto išaiškinimo ir sankcijų skyrimo sistemą. Nacionalinė tarnybinės etikos agentūra (ANI) ryžtingai nusiteikusi vykdyti jai pavestus įgaliojimus. Veiksmai, kurių neseniai buvo imtasi siekiant paspartinti aukšto rango pareigūnų korupcijos bylų nagrinėjimą Aukščiausiąjame teisme, pradėjo šalinti vieną svarbiausių problemų, kuri mažina nuo korupcijos atgrasančių priemonių poveikį. Priimtas griežtesnis įstatymas, kuriuo skatinama teisėjų etika, ir kitas įstatymas, numatantis daugiau galimybių konfiskuoti nusikalstamai įgytą turtą. Naujojoje nacionalinėje kovos su korupcija strategijoje pabrėžiama, kad kovojant su korupcija labai svarbu pasinaudoti geriausia patirtimi. Dabar tereikia šią strategiją įgyvendinti kaip numatyta ir suteikti pakankamai laiko jos veiksmingumui atsiskleisti. Tai svarbiausi žingsniai siekiant BTM tikslų. Tačiau pastarųjų įvykių akivaizdoje, norint išlaikyti tvarumą, svarbiausia yra išsaugoti jau padarytą pažangą, išlaikyti įgytą pagreitį ir užtikrinti institucijų stabilumą.

Šios priemonės numatytos tokiu laikotarpiu, kai didžioji dalis rumunų korupciją įvardija kaip vieną svarbiausių šalies problemų³⁴. Jos dar neįtikino rumunų, kad situacija gerėja. Priešingai,

³³ 2012 m. vasario mėn. Komisija pranešė apie atvejus, kai Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo teisėjai, įtariamai aukšto rango pareigūnų korupcija, toliau dalyvavo teismo posėdžiuose. Kiti teisėjai išvengė drausminės atsakomybės išeidami į pensiją (COM(2012) 56 *final*, p. 3). Tačiau Aukščiausiosios teisėjų tarybos reakcija į pradėtą tyrimą dėl vieno iš jos narių parodė, kad ji siekia iniciatyviau kovoti su grėsmėmis teismų reputacijai.

³⁴ 2012 m. vasario mėn. atliktos specialiosios „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, 96 proc. rumunų, t. y. truputį daugiau nei 2007 m., mano, kad korupcija yra viena svarbiausių šalies problemų (specialioji

daugelis mano, kad padėtis pablogėjo³⁵. Visuomenė nusiramins tik tuomet, kai bus priimti objektyvūs ir galutiniai nuosprendžiai svarbiausiose teismo procesuose dėl aukšto rango pareigūnų korupcijos, o geriausias patirties įgyvendinimas teismo procese visiems taps įprastas. Tiriama per mažai interesų konflikto bylų, ypač viešųjų pirkimų srityje, ir net kai tokios bylos atsiduria teisme, skiriamos sankcijos neturi pakankamo atgrasomojo poveikio. Kol kas nepasiekta geresnių rezultatų nepagrįsto turto konfiskavimo srityje. Jei nacionalinės kovos su korupcija strategijos pagrindu pavyktų paskatinti kovą su korupcija visose šalies institucijose, vienas iš reformos įgyvendinimo egzaminų būtų išlaikytas.

Be to, nepaisant reikšmingų šių kovos su korupcija institucijų pasiekimų, imta kelti klausimą dėl jų įgaliojimų. Teisinis pagrindas, reglamentuojantis Nacionalinio kovos su korupcija direktorato (DNA), prokuratūros ir Nacionalinės tarnybinės etikos agentūros (ANI) veiklą, nuo 2007 m. buvo ne kartą ginčijamas. Kai kurie skundai dar nagrinėjami. Numatomi naujo generalinio prokuroro, DNA vyriausiojo prokuroro ir kitų aukštų prokuratūros pareigūnų paskyrimai yra gera proga įrodyti, kad politinės ir teisminės valdžios atstovai tikrai remia ryžtingą ir nepriklausomą kovą su korupcija. Tam reikia užtikrinti skaidrų ir objektyvų skyrimo procesą laikantis galiojančių teisės nuostatų, vykdant viešą konkursą, grindžiamą aiškiais kriterijais, pagal kuriuos būtų išrinkti kuo stipresni vadovai, ir siekiant užtikrinti šių institucijų veiklos tęstinumą. Jei Rumunijos teismai sugebės veiksmingai užbaigti visas baigiamąjį etapą pasiekusias aukšto rango pareigūnų korupcijos bylas, jie įrodys galintys apginti savo nepriklausomumą ir įgyvendinti teisinės valstybės principą.

Aukšto rango pareigūnų korupcija

Nacionalinio kovos su korupcija direktorato (DNA) pasiekimai atliekant tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą aukšto rango pareigūnų korupcijos bylose yra vienas svarbiausių Rumunijos laimėjimų nuo jos įstojimo į ES. Kasmet DNA pareiškė vis daugiau kaltinimų, tyrimai buvo atliekami sparčiai ir iniciatyviai. Nuo 2007 m. DNA iškėlė bylų visų didžiausių politinių partijų nariams, aukščiausių politinės ir teisminės valdžios sluoksnių atstovams³⁶.

Dėl DNA veiklos nuolat augo teismų sprendimų ir apkaltinamųjų nuosprendžių aukšto rango pareigūnų bylose skaičius, ypač nuo 2010 m.³⁷ Tačiau teismo proceso veiksmingumas ir teismo sprendimų nuoseklumas bei atgrasomasis poveikis neatitiko šios pažangos baudžiamojo persekiojimo srityje. Nuo 2007 m. aukšto rango pareigūnų korupcijos bylos teismuose buvo labai vilkinamos. Tai susiję su teisinio reglamentavimo ir pajėgumų trūkumais. Ankstesniame šios ataskaitos skyriuje įvardyti teismų veiklos trūkumai ypač pasijuto aukšto rango pareigūnų korupcijos bylose – teisėjai pernelyg atlaidžiai žiūrėjo į

„Eurobarometro“ apklausa Nr. 374, http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm). Nuo 2007 m. „Transparency International“ korupcijos suvokimo indekso lentelėje Rumunija smuktelėjo 6 vietomis žemyn, nes atitinkamai sumažėjo jos korupcijos suvokimo rodiklis. „Freedom House“ vertinimas nepakito.

³⁵ 2012 m. vasario mėn. „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, 67 proc. rumunų mano, kad korupcijos atvejų per pastaruosius trejus metus padaugėjo.

³⁶ 2007 m. DNA pareiškė kaltinimus 167 bylose 415 kaltinamųjų, o 2011 m. – 233 bylose 1091 kaltinamajam. Maždaug 60 proc. bylų išnagrinėjamos mažiau nei per 6 mėnesius. Nuo 2007 m. DNA pareiškė kaltinimus buvusiam Ministrui Pirmininkui, buvusiam Ministro Pirmininko pavaduotojui, ne vienam buvusiam ministrui ir parlamento nariams, gausiems prefektams, merams, savivaldybių tarybos nariams ir valstybinių įmonių vadovams. 2011 m. DNA pareiškė kaltinimus dviem Parlamento nariams, vienam įtakingam miesto merui, kuris tuo metu buvo valdančiosios koalicijos narys, ir vienam opozicijai priklausančiam Parlamento nariui.

³⁷ 2007 m. negalutiniai sprendimai priimti dėl 199 kaltinamųjų, o 2011 m. – dėl 879 kaltinamųjų. 2007 m. galutiniai sprendimai priimti dėl 109 kaltinamųjų, o 2011 m. – dėl 158 kaltinamųjų.

kaltinamųjų bandymus vilkinti teismo procesą ir jam trukdyti, ypač tais atvejais, kai artinosi senaties termino pabaiga³⁸.

Kai kurios vilkinimo priežastys panaikintos: Nedidelių reformų įstatymu ir Konstitucinio Teismo įstatymu padaryti svarbūs pakeitimai, leisiantys paspartinti teisminių bylų nagrinėjimą, nes panaikinama galimybė kaltinamiesiems vilkinti procesą pareiškiant prieštaravimą dėl neatitikimo Konstitucijai ir neteisėtumo. Aukščiausiojo Teismo aiškinamuoju sprendimu taip pat nustatyta, kad tais atvejais, kai teismo procesas buvo sustabdytas pareiškus prieštaravimą dėl neatitikimo Konstitucijai, senaties termino skaičiavimas taip pat sustabdomas³⁹.

Nepaisant to, 2011 m. pradžioje nemažai aukšto rango pareigūnų korupcijos bylų buvo visiškai ar iš dalies nutrauktos suėjus senaties terminui⁴⁰. 2011 m. viduryje paaiškėjo, kad senaties terminas greitai pasibaigs gausiose svarbiose aukšto rango pareigūnų korupcijos bylose, kurios dėl įvairių priežasčių buvo metų metus vilkinamos. Atsižvelgdama į Komisijos rekomendacijas⁴¹, naujoji Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo vadovybė skatina vadovautis geriausia patirtimi užtikrinant veiksmingesnį ir griežtesnį teismo proceso valdymą. Šios priemonės leido 2011 m. pabaigoje priimti nemažai pirmosios instancijos teismo sprendimų svarbiose bylose, taip pat paskelbti pirmuosius galutinius nuosprendžius skiriant laisvės atėmimo bausmę buvusiam Ministrui Pirmininkui, buvusiam ministrui ir tuometiniam Parlamento nariui⁴².

Dar viena ankstesnėse Komisijos ataskaitose įvardyta problema – nenuosekliai skiriamos bausmės aukšto rango pareigūnų bylose ir mažas jų atgrasomasis poveikis⁴³. 2009 m. teismams ir Teisingumo ministerijai atlikus bendrą tyrimą ši problema pripažinta ir parengtos priemonės situacijai gerinti, kuriomis pasiekta tam tikrų teigiamų rezultatų. Kadangi teismų vadovybė veiksmų nesiėmė, grupė Bukarešto apeliacinio teismo teisėjų 2010 m. parengė bausmių skyrimo gaires, kad bausmės už korupcijos nusikaltimus būtų nuoseklesnės. Vėliau šios gairės paskatino naująją Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo vadovybę 2011 m. parengti ir priimti savo gaires dėl bausmių už tam tikrus korupcijos nusikaltimus.

Šie pavyzdžiai rodo, kad Rumunijos teismai geba pragmatiškai spręsti objektyvius trūkumus. Gairės dėl bausmių užtikrino teisinį pagrindą, kuris, į šių gairių taikymo sritį įtraukus ir kitas nusikalstamas veikas, užtikrins, kad aukšto rango pareigūnų korupcijos bylose skiriamos bausmės būtų nuoseklesnės ir lengviau prognozuojamos. Šios Aukščiausiojo Teismo priemonės bylų valdymo ir teismų veiklos srityse aiškiai parodo, kad laikomasi principo, jog teismai atsakingi už teisingumo įgyvendinimą, ir jei jos bus toliau taikomos, per šiuos metus gali būti priimti galutiniai sprendimai bylose, susijusiose su aukšto rango politikais. Pirmasis toks sprendimas priimtas praeitą mėnesį – tai galutinis sprendimas byloje dėl buvusio

³⁸ Senaties terminas Rumunijoje nenustojamas skaičiuoti pradėjus tyrimą ar teismo procesą, kaip daugelyje teisės sistemų.

³⁹ Tai padaryta nustačius, kad į senaties terminą neįskaičiuojami tie laikotarpiai, kai teismo procesas buvo sustabdytas laukiant Konstitucinio teismo sprendimo dėl prieštaravimo dėl neatitikimo Konstitucijai.

⁴⁰ Techninė ataskaita, p. 29.

⁴¹ 2011 m. liepos 20 d. Komisijos ataskaitoje (COM(2011) 460 galutinis) Rumunijai rekomenduota „nedelsiant imtis priemonių gerinti teismų praktikai bei bylų valdymui, taip pat spartinti svarbių aukšto rango pareigūnų korupcijos bylų nagrinėjimą, kad nesueitų nei vienos bylos senaties terminas“. Šioje ataskaitoje Rumunijai taip pat rekomenduota „tęsti Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo reformą ir stiprinti jo kasacinę funkciją bei pajėgumus spręsti aukšto rango pareigūnų korupcijos bylas“.

⁴² Techninė ataskaita, p. 25.

⁴³ Žr., pavyzdžiui, Komisijos vertinimą Techninės ataskaitos papildyme, p. 15, SEC(2011) 968, paskelbta 2011 7 20.

Ministro Pirmininko, kuris įrodo, kad Aukščiausiasis Teismas jau pasirengęs priimti sprendimus, susijusius su aukščiausio rango ir didelę politinę įtaką turinčiais kaltinamaisiais.

Tačiau ši geriausia patirtis dar nėra plačiai paplitusi, ir nepanašu, kad ją perimtų ir kiti teismai. Nepaisant aiškios Aukščiausiojo Teismo pažangos, kituose teismuose daug aukšto rango pareigūnų korupcijos bylų, susijusių su vietos valdžios pareigūnais, kaip antai prefektais, savivaldybių tarybų pirmininkais ar merais, vis dar įtartinais vilkinamos ar stabdomos. Svarbu pažymėti, kad aukšto rango pareigūnų korupcijos ir sukčiavimo vykdant viešuosius pirkimus bylos teismuose nagrinėjamos ypač lėtai. Būtina įvertinti tokio neleistino vilkinimo priežastis, ir suteikti teisėjams daugiau galimybių kelti kvalifikaciją ir gerinti specialiąsias žinias⁴⁴. Daugeliu atvejų aukšto rango pareigūnų korupcijos bylose paskirtų bausmių vykdymas vis dar yra atidėtas. Kol kas galutiniai nuosprendžiai skiriant laisvės atėmimo bausmę priimti vos keliose su aukšto rango politikais susijusiose bylose⁴⁵. Tai mažina sistemos atgrasomąjį poveikį.

Veiksmingai kovoti su aukšto rango pareigūnų korupcija galima tik tuomet, jei teismų darbas gerbiamas, o politikai besąlygiškai palaiko teismų atliekamus tyrimus. Svarbus žingsnis yra 2011 m. valdančiosios partijos priimtas Tarnybinės etikos kodeksas. Įsigaliojus šiam kodeksui, ta pati partija nušalino nuo pareigų įtakingą merą, kai šiam buvo pareikšti kaltinimai⁴⁶.

Pagal Rumunijos Konstituciją, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo praktikoje pateikiamą išaiškinimą, norint sulaikyti ar apieškoti Parlamento narį reikalingas Parlamento leidimas, tokio leidimo reikia ir norint pradėti nusikaltimo tyrimą, susijusį su Parlamento nariais, einančiais ar anksčiau ėjusiais ministro pareigas. Parlamentui neleidus pradėti nusikaltimo tyrimo, *de facto* sukuriamas atitinkamas imunitetas, o tai trukdo vykdyti teisingumą. Nuo 2007 m. daug Parlamento narių, taip pat ir Ministras Pirmininkas, išvengė ikiteisminio tyrimo, nes Parlamentas neleido jo pradėti⁴⁷. Kadangi savo sprendimų neleisti pradėti ikiteisminio tyrimo Parlamentas nepagrindžia, sunku įvertinti jų objektyvumą⁴⁸. Be to, tai, kad už tokius sunkius nusikaltimus kaip korupcija nuteistiems Parlamento nariams leidžiama toliau dalyvauti posėdžiuose, kenkia Parlamento reputacijai – daugumoje parlamentinių sistemų parlamento narių, kuriems pateikti kaltinimai, įgaliojimai sustabdomi, o priėmus kaltinamąjį nuosprendį jie atleidžiami⁴⁹.

Neseniai įvykęs naujos vyriausybės sudarymas paliko prieštarą išpūdį. Tai, kad į ministrų postus buvo pasiūlyti jau nuteisti ar dar teisiami kandidatai, ir kad jie buvo iš tikrųjų paskirti, yra labai prieštaringas faktas, rodantis nenorą pripažinti ir suprasti, kad teisinė valstybė yra

⁴⁴ Nuo 2006 m. iš 43 atvejų, kai DNA pareiškė kaltinimus teisme, priimti tik du galutiniai nuosprendžiai.

⁴⁵ Nuo 2007 m. sukauptais duomenimis, 60 proc. teismų paskirtų bausmių yra minimalios ir dar švelnesnės. Nors laisvės atėmimo bausmių vykdymo atidėjimo atvejų sumažėjo nuo 75 proc. (2007–2009 m.) iki 60 proc. 2011 m., tai vis dėlto išlieka dominuojanti praktika, ypač svarbiose bylose. Visiems trims esamiems ir buvusiems Parlamento nariams, kurių bylose 2011 m. priimti galutiniai nuosprendžiai, bausmės vykdymas atidėtas.

⁴⁶ Kol kas tai dar nėra įprasta praktika. Birželio mėn. vykusiuose vietos valdžios rinkimuose dalyvavo keletas kandidatų į mero ar savivaldybės tarybos pirmininko postą, kurie tuo metu buvo sulaikyti, dėl jų atliekamas tyrimas ar teisme nagrinėjama korupcijos byla, ir kai kurie jų buvo išrinkti.

⁴⁷ Techninė ataskaita, p. 26–27.

⁴⁸ Techninė ataskaita, p. 27.

⁴⁹ Trys Parlamento nariai, nuteisti už aukšto rango pareigūnų korupciją priėmus galutinį nuosprendį, toliau dalyvauja Parlamento posėdžiuose.

gyvybiškai svarbus principas⁵⁰. Tai reiškia, kad reikia dar labai daug nuveikti, kad aukšto rango pareigūnams būtų taikomi pakankamai aukšti reikalavimai.

Tarnybinė etika

Stodama į ES Rumunija įsipareigojo sukurti teisinę ir institucinę korupcijos prevencijos ir sankcijų taikymo sistemą, leisiančią kovoti su pažeidimais, interesų konfliktais ir nepagrįstu praturtėjimu. Nacionalinė tarnybinės etikos agentūra (ANI) nagrinėja interesų konflikto situacijas ir pažeidimus bei nustato galimus nepagrįsto valstybės tarnautojų ir išrinktų politikų praturtėjimo atvejus. Jos išvadas ar pranešimus galima apskųsti teismuose, teismai gali juos patvirtinti, taip pat jie gali būti perduoti kitoms teisminėms ar administracinėms institucijoms tolesniam nagrinėjimui.

Sukurta 2007 m., ANI greitai pradėjo veikti ir sukūrė veiksmingą administravimo ir tyrimų metodiką. Ji labai pagerino skaidrumo situaciją sukurdamą centralizuotą elektroninę prieigos prie turto ir interesų deklaracijų sistemą. Su finansine šalies biudžeto ir ES fondų parama ji sukūrė kompiuterinę bylų valdymo sistemą ir sudarė bendradarbiavimo susitarimus su įvairiausiomis administracinėmis ir teisminėmis institucijomis. Dabar ANI yra vienas svarbiausių institucinės kovos su korupcija sistemos elementų – tą įrodo reikšmingi jos darbo rezultatai⁵¹.

Tačiau ANI pažangą stabdo įvairios problemos. 2010 m. ANI veiklą reglamentuojantys teisės aktai buvo paskelbti neatitinkantys Konstitucijos. Suabejota dėl vieno svarbiausių ANI įgaliojimo inicijuoti nepagrįsto turto konfiskavimą⁵². Diskusija dėl reikiamų ANI veiklą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimų parodė, kad trūksta politinės valios veiksmingai spręsti tarnybinės etikos problemas ir vykdyti stojant į ES priimtus įsipareigojimus. Visų didesnių politinių partijų atstovai Parlamente ne kartą bandė kvestionuoti ANI veiklos būtinumą. Be to, Parlamentas nesugebėjo įgyvendinti sprendimų dėl pažeidimų ir interesų konflikto⁵³.

Dėl susilpninto ANI veiklos teisinio pagrindo agentūrai pasidarė sunkiau pasiekti gerų rezultatų, be to, vis dar nagrinėjama jos veiklos atitiktis Konstitucijai, nors birželio mėn. Konstitucinis teismas atmetė du skundus šioje byloje⁵⁴. Atsiradus naujoms turto tikrinimo komisijoms, kurios buvo sukurtos kaip papildoma instancija tarp ANI ir teismų tiems atvejams, kai ANI siūlo konfiskuoti nepagrįstą turtą, pasidarė dar sunkiau išaiškinti nepagrįsto praturtėjimo atvejus. Šios komisijos yra papildoma instancija, o šalims tai reiškia mažiau skaidrumo ir teisių. Nors buvo bandyta sukviesti visus šio proceso dalyvius į seminarus, jų taikomos procedūros nebuvo iki galo suvienodintos, taip pat atsiskleidė įrodymų tvarkymo trūkumų. Nuo 2010 m., kai buvo atkurtos turto tikrinimo komisijos, nė vienoje joms perduotoje byloje nebuvo priimtas galutinis teismo sprendimas. Toks teisinis reglamentavimas taip pat trukdo spręsti administracinio interesų konflikto problemas.

⁵⁰ Atitinkami sprendimai priimti išnagrinėjus skundus dėl ANI išvadų dėl pažeidimų.

⁵¹ Techninė ataskaita, p. 18–19.

⁵² Buvo teigiama, kad ANI įgaliojimas siūlyti teismui konfiskuoti nepagrįstą turtą pažeidžia konstitucinį valdžių atskyrimo principą ir prezumpciją, kad turtas įgytas pagrįstai, bei draudimą tokį turtą konfiskuoti.

⁵³ Deputatų Rūmų teisės reikalų komitetas siūlė netaikyti jokių priemonių dviems Parlamento nariams, nors jų padarytų pažeidimų ir interesų konflikto faktas buvo galutinai įrodytas. Abiem šiais atvejais Parlamentas dar nėra priėmęs galutinio sprendimo.

⁵⁴ Dėl šių įstatymo pakeitimų ANI turėjo nutraukti nemažai tuo metu nagrinėjamų bylų dėl nustatytų naujų senaties terminų. Dauguma šių bylų buvo iškeltos išrinktiesiems politikams.

Reikalingos skirtingos teisinės procedūros: viena vertus, reikia išnagrinėti skundus dėl ANI išvadų dėl interesų konflikto, ir, antra vertus, panaikinti teisės aktus, kaip antai viešojo pirkimo sutartis, sudarytas interesų konflikto sąlygomis⁵⁵.

Rumunijos tarnybinės etikos užtikrinimo veiksmingumui kenkia ir lėtas teismo procesas, nenuosekli teismų praktika ir nepakankamas kitų administracinių institucijų, teismų ir ANI bendradarbiavimas. Bylos, patenkančios į tris ANI kompetencijos sritis, teisme nagrinėjamos ypač lėtai. Iš viso teismai kol kas patvirtino tik keturias nepagrįsto turto bylas, ir visos jos buvo pradėtos prieš priimant naująjį įstatymą (viena šių bylų pradėta 2005 m.). Paprastos pažeidimų bylos kartais nagrinėjamos keletą metų, kol teisme priimamas galutinis sprendimas. Dėl to pasitaikė atvejų, kai sankcijas taikyti buvo per vėlu, nes atitinkami asmenys jau nebeturėjo susijusių įgaliojimų. ANI bylų nagrinėjimui trukdo ir nenuosekli teismų praktika, tačiau teismai nesiėmė priemonių, kad operatyviai padėtų išspręsti šią problemą⁵⁶. Nors ANI yra sudariusi bendradarbiavimo susitarimus su įvairiomis kitomis administracinėmis institucijomis ir prokuratūra, rimtesnių šio bendradarbiavimo rezultatų kol kas nematyti, išskyrus bendradarbiavimą su DNA. Kitos institucijos itin retai kreipiasi į ANI, o ANI pranešimai kitose institucijose toliau nenagrinėjami, todėl kaltinimai pareikšti tik vieną kartą ir tik vieną kartą papildomai pareikalauta sumokėti mokesčius⁵⁷.

Vis dėlto nuo 2010 m. ANI įrodė galinti vis geriau susitelkti į svarbias ir sudėtingas bylas. Atliktas patikrinimas, siekiant nustatyti galimus interesų konflikto atvejus savivaldybių tarybose, suteikė pagrindo iškelti daug bylų – tai, kaip jas toliau spręs prokuratūra ir teismai, bus labai svarbus rodiklis⁵⁸. Panašus patikrinimas atliktas ir ES fondus valdančiose institucijose. Tai teigiami pokyčiai. Ateityje atliekant ANI tyrimus reikėtų dar daugiau vadovautis rizikos vertinimu ir pagrindinį dėmesį skirti pažeidžiamoms sritims. Tai gali reikšti, kad reikės padidinti ANI darbuotojų skaičių⁵⁹.

Nepaisant vangiai vykdomo tolesnio teismo nagrinėjimo, nemažas skaičius išvadų dėl pažeidimų buvo galutinai patvirtintas, ir dėl to susiję asmenys atsistatydino arba jiems buvo pritaikytos drausminės sankcijos⁶⁰. Prastesnių rezultatų pasiekta toliau nagrinėjant ANI pradėtas bylas dėl nepagrįsto turto konfiskavimo ar interesų konflikto. Padėtų galėtų pagerinti ANI veiklos teisinio pagrindo pakeitimai⁶¹, tačiau pirmiausia politinė, teisminė ir administracinė valdžia turi pradėti vertinti ANI ir ją palaikyti. Tam, kad ši agentūra galėtų atlikti savo paskirtį, t. y. pakeisti Rumunijoje paplitusį požiūrį į tarnybinę etiką, reikia, kad

⁵⁵ Kol kas administracinis interesų konfliktas buvo nustatytas tik du kartus. Nė vienu iš šių dviejų atvejų atitinkama sutartis nebuvo panaikinta.

⁵⁶ Pastaruoju metu aktyviai visuomenės aptariamos bylos iškeltos dviems Parlamento nariams, kurie taip pat yra universitetų rektoriai. Vienu atveju pažeidimas buvo įrodytas, antru tas pats teismas pažeidimo nenustatė. Tas pats pasikartojo ir kitame apeliaciniame teisme. Šiuo metu skundą šioje byloje nagrinėja Aukščiausiasis kasacinis ir teisingumo teismas.

⁵⁷ Iš viso nuo 2012 m. kovo mėn. ANI atliko beveik 4000 patikrinimų ir pateikė daugiau kaip 500 išvadų ar pranešimų, be kita ko, išvadas dėl 250 pažeidimų, 37 (administracinio) interesų konflikto atvejų, 24 įtariamo nepagrįsto turto atvejų ir 239 pranešimus prokuratūrai dėl įtariamų nusikalstamų veikų.

⁵⁸ Po šio patikrinimo parengtos išvados dėl 75 pažeidimų atvejų, 9 administracinio interesų konflikto atvejų ir pranešimai prokuratūrai dėl 50 įtariamų nusikalstamų veikų.

⁵⁹ Teigiamas žingsnis buvo Teisingumo ministro parama padidinant ANI darbuotojų atlyginimą.

⁶⁰ Kol kas yra 118 atvejų, kai ANI išvados dėl pažeidimų patvirtintos priimant teismo sprendimą arba per įstatymais nustatytą laikotarpį nepateikus atitinkamo skundo. Užbaigus šias bylas, 53 atvejais pareigūnai atsistatydino, 8 atvejais buvo atleisti drausmės komitetų, o dar 16 atvejų pritaikytos kitos sankcijos.

⁶¹ Bendra Teisingumo ministerijos ir ANI darbo grupė jau parengė pasiūlymų, kurie kol kas nebuvo nagrinėjami.

ANI pradėtos bylos būtų veiksmingiau nagrinėjamos teisme ir sustiprėtų institucijų tarpusavio bendradarbiavimas.

Korupcijos viešajame sektoriuje prevencija ir skiriamos sankcijos

Išaiškinus korupcijos atvejus, kaltininkai turi būti nubausti. Tačiau norint pasiekti tvarių kovos su korupcija rezultatų, visų pirma reikia imtis veiksmų, kad būtų kuo mažiau galimybių korupcijai atsirasti. Čia svarbiausios yra prevencijos priemonės, kuriomis mažinamos korupcijos galimybės ir rizika, kaip antai skaidrios procedūros ir aiškūs valdžios institucijų sprendimų priėmimo mechanizmai.

Bendroji veikos kryptis apibrėžta nacionalinėje kovos su korupcija strategijoje. Pastaruosius penkerius metus šiuo požiūriu būtų galima vertinti prieštaringai. 2008–2010 m. strategijos tikslo pasiekti nepavyko. Tačiau tai, kad šių metų kovo mėn. priimta išsami nauja strategija, kurią naujoji Vyriausybė ir Parlamentas nusprendė vėl patvirtinti be pakeitimų, rodo bendrą politinę paramą šioje srityje. Naujojoje strategijoje atsižvelgiama į daugelį rekomendacijų, pateiktų įvertinus dviejų ankstesnių strategijų poveikį, ir suteikiamas tvirtas pagrindas įvairios institucijų veiklos koordinavimui ir valdymui. Taip pat ja sudaroma galimybė stebėti pažangą pagal įvairius kriterijus. Strategijos priėmimas Parlamente turėjo pabrėžti, kad jos įgyvendinimo sėkmė priklauso nuo visų įtakingų visuomenės grupių dalyvavimo.

Tolesnis strategijos įgyvendinimas labai priklauso nuo visų valdžios institucijų. Administravimo ir vidaus reikalų ministerijos Bendrasis kovos su korupcija direktoratas (GAD) – profesionali ir darbuotojų nestokojanti kovos su korupcija institucija, turinti prevencijos ir tiriamųjų įgaliojimų – pasiekė svarbių rezultatų kovodama su korupcija Rumunijos policijoje ir kitose šiai ministerijai pavaldžiose įstaigose. Kol kas GAD yra vienintelis departamentas, atlikęs išsamų korupcijos rizikos vertinimą ir pateikęs daug informacijos apie galimus korupcijos atvejus prokuratūrai⁶². Kad šie pasiekimai būtų toliau plėtojami ir kad galėtų realizuoti savo potencialą, dabar GAD turėtų siekti rezultatų naujose srityse, kaip antai didelio masto ir sudėtingi korupcijos atvejai, taip pat viešųjų pirkimų srityje, bei tirti korupcinius policijos ir organizuoto nusikalstamumo ryšius.

Kitose viešojo sektoriaus srityse panašių rezultatų nepasiekta. Korupcija dažna tokiose srityse kaip mokesčių administravimas, švietimas, sveikatos priežiūra ir investicijos į infrastruktūrą. Tačiau šių sektorių rizikos vertinimas pradėtas tik visai neseniai, o srityse, kurios daugiausia kenčia nuo korupcijos ir kurių biudžetas pažeidžiamiausias, imtasi vos keleto priemonių⁶³. Švietimo sektoriuje buvo išbandytos tam tikros veiksmingos prevencijos priemonės, kai kurios jų pasiūlytos Nacionalinio tarnybinės etikos centro, kaip antai abitūros egzaminų vaizdo stebėjimas; be to, vykdomas ES finansuojamas kovos su korupcija projektas, skirtas šio sektoriaus strategijai parengti. Kitos ypač svarbios sritys, kuriose reikia imtis veiksmų, yra investavimas į mokyklų infrastruktūrą ir korupcija mokyklos egzaminų sistemoje bei suteikiant mokslinius laipsnius aukštosiose mokyklose. Neseniai pradėjus vykdyti dar vieną

⁶² Jis bendradarbiavo su DNA vykdant ne vieną svarbų ir sudėtingą tyrimą, be kita ko, dėl korupcijos išduodant vairuotojo pažymėjimus (2008 m.) ir pasienio policijoje (2010–2011 m.). Iš viso nuo 2007 m. GAD perdavė DNA daugiau kaip 1000 bylų, kurių pagrindu 222 atvejais jau pareikšti kaltinimai aukšto rango pareigūnų korupcija. Per šį laikotarpį GAD pranešė prokuratūrai apie daugiau kaip 6300 korupcijos atvejų, tuo remiantis 836 atvejais pareikšti kaltinimai.

⁶³ Išsamios kovos su korupcija priemonės dar netaikomos mokesčių, muitų, vietos valdžios išduodamų statybos leidimų srityse.

svarbų ES finansuojamą projektą imtos taikyti priemonės sveikatos apsaugos sektoriuje⁶⁴. Tai buvo veiksmingos bandomosios priemonės korupcijos požiūriu pažeidžiamose srityse, glaudžiai susijusiose su valstybės biudžetu, tačiau remiantis šiais bandymais dar reikės sukurti nuolatinę sistemą. Mažai priemonių taikyta mokesčių ir muitų srityse, nors atsižvelgiant į specifinę šių sričių riziką reikėtų sukurti stiprius prevencijos padalinius ir suteikti jiems įgaliojimus imtis iniciatyvos⁶⁵. Administracinės kontrolės institucijos atlieka svarbų vaidmenį, bet paprastai dar neatlieka rizikos vertinimo, reikalingo pažeidžiamoms sritims nustatyti, ir praktiškai nebendradarbiauja su teisminėmis institucijomis ir ANI. Ekspertų nuomone, pagrindinės tokio neveiklumo priežastys galėtų būti susijusios su nepriklausomybės trūkumu ir menka politine įtaka⁶⁶.

Kadangi administracinės institucijos pateikė nedaug pranešimų apie įtariamą korupciją, atitinkamai nedidelis ir prokuratūrą bei teismus pasiekusių bylų skaičius. Vienintelė išimtis yra policijos sritis, nes GAD perdavė tikrai daug bylų. Generalinis prokuroras paprašė vietos prokuratūrų parengti vietinės kovos su korupcija strategijas, pateikė korupcijos bylų tyrimo gaires ir įsteigė atitinkamos specializacijos prokurorų tinklą. Šios priemonės padidino bendrosiose prokuratūrose nagrinėjamų korupcijos bylų skaičių⁶⁷.

Naujoji nacionalinė kovos su korupcija strategija suteikia galimybę iš esmės pagerinti visų valdžios įstaigų motyvaciją įgyvendinti aktyvias korupcijai trukdančias politikos priemones ir kuo anksčiau nustatyti kylančias problemas. Geriausia patirtis, kaip antai Administravimo ir vidaus reikalų ministerijos, galėtų būti panaudota visuose didelės rizikos sektoriuose, glaudžiai susijusiuose su valstybės biudžetu. Įsteigus nepriklausomą karštąją telefono liniją pranešimams apie įtariamus korupcijos atvejus, tokių pranešimų turėtų pagausėti. Bet pirmiausia kovos su korupcija priemonėmis siekiama įgyti visuomenės pasitikėjimą, o tam reikia įsukti teigiamų pokyčių ratą, kuris leistų žmonėms pamatyti, jog išnagrinėjus pagrįstas bylas pasijunta ir pasekmės.

Ombudsmenas

Rumunijos ombudsmenas atlieka svarbų vaidmenį kovoje su korupcija. Ombudsmenas turi įgaliojimus atlikti tyrimą dėl įtariamų neteisėtus veiklos viešojo administravimo institucijose. Tai nepriklausoma institucija, galinti veikti bet kurio asmens pateikto skundo pagrindu arba savo iniciatyva. Pagal Įstatymo Nr. 35/1997 26 straipsnio 2 dalį ombudsmenas taip pat įgaliotas pranešti Parlamentui arba Ministrui Pirmininkui apie atliekant tyrimą nustatytus „sunkius korupcijos atvejus“. Ombudsmeno vaidmuo BTM požiūriu svarbus įgyvendinant ketvirtą orientacinį tikslą – korupcijos prevenciją ir kovą su ja. Be to, ombudsmenas yra vienintelė institucija, galinti tiesiogiai užginčyti Vyriausybės potvarkius Konstituciniame Teisme.

⁶⁴ Jos palengvins pažeidimų sveikatos apsaugos sektoriaus viešųjų pirkimų srityje išaiškinimą; siūlomas ir kitas projektas, kuriuo siekiama geriau informuoti pacientus apie jų teises ir kovoti su sveikatos priežiūros sistemos korupcija aprūpinimo srityje. Regioninės plėtros ir turizmo ministerija taip pat pradėjo vykdyti kovos su korupcija projektą, kuriuo siekiama išnagrinėti korupcijos požiūriu silpniausias ministerijos ir jai pavaldžių struktūrų vietas ir parengti išsamią strategiją.

⁶⁵ Šį mėnesį Vyriausybė pritarė tarnybinės etikos skyriaus Nacionalinėje mokesčių administravimo agentūroje įsteigimui. Jo struktūra, įgaliojimai ir išteklių dar nenustatyti.

⁶⁶ Viešųjų pirkimų srityje kompetentinga kontrolės institucija ANRMAP nuo 2007 m. DNA perdavė tik penkis pranešimus apie įtariamą korupciją. 2011 m. ANRMAP perdavė tik tris pranešimus apie įtariamą interesų konfliktą.

⁶⁷ Žr. techninės ataskaitos p. 34–35.

Komisija pažymi, kad 2012 m. liepos 3 d. Parlamentas anksčiau laiko sustabdė ombudsmeno įgaliojimus. Rumunijos valdžios institucijos turi užtikrinti ombudsmeno nepriklausomumą ir į šias pareigas skirti visų partijų pasitikėjimą turintį asmenį, galintį visiškai nepriklausomai ir veiksmingai vykdyti savo teisinės funkcijas.

Nusikalstamai įgyto turto susigrąžinimas

Patirtis rodo, kad kova su korupcija galiausiai baigiasi bandymu susigrąžinti korupcijos būdu įgytą turtą. Todėl nusikalstamai įgyto turto susigrąžinimas ir kova su pinigų plovimu yra svarbūs bet kurios kovos su korupcija strategijos elementai. 2011 m. Rumunijoje buvo įsteigtas Turto susigrąžinimo biuras⁶⁸, o 2012 m. priimtas naujas įstatymas, leidžiantis plačiau taikyti konfiskavimą. Nuo 2010 m. prokuratūra ir policija taiko standartinę nusikalstamai įgyto turto susigrąžinimo procedūrą, nustatytą bendru Generalinio prokuroro ir Vidaus reikalų ministro įsakymu. Rengiami privalomi šios srities mokymai, be to, sukurtas atitinkamos specializacijos prokurorų tinklas.

Tačiau kol kas šių priemonių rezultatų dar nėra. Išplėsta konfiskavimo taikymo sritis policijai, prokurorams ir teisėjams dar tebėra naujiena. Tokios priemonės kaip konfiskavimas iš trečiųjų asmenų labai dažnai skundžiamos teismuose⁶⁹. Už pinigų plovimą vis dar nebaudžiama kaip už atskirą nusikalstamą veiką, nors teismų praktikoje tai numatyta⁷⁰. Ekspertų vertinimu, konfiskavimo atvejų netikėtai mažai⁷¹. Be to, šioje srityje nekaupiama išsami statistika, todėl valdžios institucijoms labai sunku įvertinti daromą pažangą.

Viešieji pirkimai

Viešojo pirkimo teisės aktų įgyvendinimo trūkumai yra esminis korupcijos ir piktnaudžiavimo viešosiomis lėšomis šaltinis. Dėl jų taip pat nepakankamai veiksmingai naudojamos ES lėšos ir prastėja viešųjų gėrybių teikimo kokybė. Per auditą ir įvairių Komisijos tarnybų vertinimus šioje srityje buvo ne kartą nustatyta sisteminga rizika ir nemažai trūkumų, dėl kurių kartais laikinai sustabdomas finansavimas iš ES fondų. Tai patvirtina ir Komisijos tiesiogiai gaunami skundai.

Nuo įstojimo į ES Rumunijoje sukurta išsami institucinė ir teisinė sistema, skirta šios srities ES teisės aktams įgyvendinti. Tačiau tebėra daug sisteminių problemų, kurios nebuvo tinkamai sprendžiamos. Nenuoseklumo priežastys įvairios, tai ir dažnai keičiamas teisinis reglamentavimas⁷², ir nepakankami institucinės sistemos pajėgumai, taip pat veiksmingos kontrolės priemonių, pavyzdžiui, išsamaus viešųjų pirkimų konkursų registro, trūkumas. Apsaugą nuo interesų konflikto viešųjų pirkimų srityje Komisijos auditoriai ir Rumunijos nacionalinė tarnybinės etikos agentūra įvardijo kaip vieną rimčiausių trūkumų⁷³. Rumunija įsipareigojo įgyvendindama bendrąjį veiksmų planą atsižvelgti į 2011 m. Komisijos atliktą išsamaus viešųjų pirkimų sistemos vertinimo išvadą. Kad būtų pašalinti šie trūkumai, reikės imtis ryžtingų veiksmų.

⁶⁸ Turto susigrąžinimo biuras įsteigtas atsižvelgiant į Tarybos sprendimo 2007/845/TVR reikalavimus.

⁶⁹ Šios srities specialistai dar neturi bendros koncepcijos, kaip taikyti konfiskavimą iš trečiųjų asmenų, taip pat nėra atitinkamos teismų praktikos. Dėl Konstitucijos nuostatos, pagal kurią pirmiausia daroma prielaida, kad turtas teisėtas, požiūris į šios priemonės taikymą labai atsargus, ir ji taikoma nevienodai.

⁷⁰ Išnagrinėjus vieną bylą suformuota teismų praktika, be to Generalinis prokuroras pateikė šiuo klausimu išvadą.

⁷¹ Nuo 2007 m. iki 2011 m. priimti 42 nuosprendžiai pinigų plovimo byloje.

⁷² Techninė ataskaita, p. 40.

⁷³ Žr. 56 išnašą.

III. Tolesni veiksmai

Iš Komisijos vertinimo matyti, kad per pirmuosius penkerius narystės ES metus Rumunija padarė pažangą. Tai rodo, kad BTM poveikis buvo teigiamas. Komisijos nuomone, Rumunija galėtų ateityje pasiekti BTM tikslų, jei imtųsi skubių priemonių teisinės valstybės principui užtikrinti, veiktų kryptingai ir paspartintų reformų įgyvendinimą.

Tačiau, kaip minėta ataskaitos įvade, pastarojo meto įvykiai kelia vis rimtesnių abejonių dėl reformų tvarumo ir negrįžtamumo. Rumunija privalo užtikrinti, kad būtų laikomasi teisinės valstybės principo ir įgyvendinama nepriklausoma teisminė peržiūra. ES partnerių pasitikėjimą Rumunija gali atgauti tik įrodydama, kad teisinė valstybė yra svarbesnė už partijų interesus, kad visos šalys gerbia teismų, taip pat Konstitucinio teismo, sprendimus ir kad reformos yra negrįžtamos. Tam reikalingos teisinės priemonės, be to, politinis įsipareigojimas laikytis teisinės valstybės principo, kuris buvo pažeistas priimant naujausius sprendimus. Kad užtikrintų teisinės valstybės principo įgyvendinimą, Vyriausybė jau įsipareigojo imtis skubių veiksmų, atsižvelgdama į toliau pateikiamas rekomendacijas (žr. IV.1 dalį).

Šios aplinkybės patvirtina, kad BTM orientacinių tikslų įgyvendinimo pažanga dar nepakankama, kad Komisija turėtų pagrindo baigti taikyti BTM. Kad jo reikalavimai būtų tinkamai įvykdyti, būtina tvirtesnė politinė valia vykdyti reformą visais valdžios lygmenimis, taip pat teismų sistemoje, ir tvirtesnis įsipareigojimas laikytis tarnybinės etikos bei kovoti su korupcija. Rumunijos institucijos turi įrodyti, kad tvarus ir negrįžtamas reformų procesas tapo Rumunijos realybe ir kad išorinis BTM įsikišimas nebereikalingas. Šiuo požiūriu pastaruoju metu priimti Vyriausybės ir Parlamento sprendimai kelia ypač didelį susirūpinimą.

Pastarųjų penkerių metų patirtis rodo, kad ėmusis veiksmų pasiekama ir rezultatų. Rumunija jau gali pasigirti teigiamais pokyčiais vykdant reformą – tai, pavyzdžiui, DNA ir ANI veikla, kryptingi veiksmai spartinant bylų nagrinėjimą Aukščiausiąjame Teisme. Reaguodama į pastarojo meto įvykius, teismų sistema ėmėsi aktyviau ginti savo nepriklausomumą. Be abejo, tokiais atvejais svarbiausi tvarumo rodikliai yra pasiektos pažangos ir įgyto pagreičio išsaugojimas ir institucijų stabilumas. Jei Rumunijai pavyktų nuo sėkmingo teisėkūros etapo nedelsiant pereiti prie ryžtingo įgyvendinimo, BTM reikalavimus būtų galima įvykdyti greičiau. Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė visoms valstybėms narėms numato tam tikras pareigas, bet kartu suteikia ir galimybes. Komisija tikisi, kad Rumunija užbaigs šį specialų BTM įgyvendinimo procesą ir problemas spręs vadovaudamasi tokiais pačiais pagrindais kaip ir kitos valstybės narės.

Dėl dabartinio nestabilumo Komisija ketina iki 2012 m. pabaigos priimti dar vieną BTM ataskaitą dėl Rumunijos. Šioje ataskaitoje ji įvertins, ar buvo sprendžiamos jos nurodytos teisinės valstybės ir teismų nepriklausomumo problemos ir ar atkurta demokratinė valdžių pusiausvyra. Komisija atidžiai stebės daromą pažangą, reguliariai rengdama misijas ir palaikydama intensyvų dialogą su Rumunijos institucijomis ir kitomis valstybėmis narėmis.

IV. Rekomendacijos

Svarbiausias dalykas, kurį dabar turi padaryti pagrindinės Rumunijos valdžios institucijos – tai įrodyti, kad yra įsipareigojusios laikytis gyvybiškai svarbių teisinės valstybės ir teismų nepriklausomumo principų. Tam Vyriausybė ir Parlamentas turės imtis įvairių skubių veiksmų. Toliau pateikiamose rekomendacijose nurodomos tam tikros reformos, būtinos taikant BTM pasiektai pažangai išsaugoti, tačiau dėl ankstesnėje ataskaitos dalyje aptarto dabartinio laikotarpio prieštaravimo kyla rimtų abejonių dėl padarytos pažangos ir svarbių klausimų dėl jau pradėtų reformų tvarumo ir negrįžtamumo. Atsižvelgiant į šio laikotarpio

įvykių išskirtinumą, ataskaitoje pateikiama specialių rekomendacijų šiai situacijai kuo skubiau spręsti, joms skirtas 1 skirsnis „Teisinės valstybės ir teismų nepriklausomumo principų įgyvendinimas“.

Kad esami prieštaravimai būtų pašalinti, Komisija ragina Rumuniją imtis skubių veiksmų šiose srityse:

1. Teisinės valstybės ir teismų nepriklausomumo principų įgyvendinimas

- Panaikinti Nepaprastuosius potvarkius Nr. 38/2012 ir Nr. 41/2012 ir užtikrinti Konstitucinio Teismo sprendimų dėl referendumui reikalingo kvorumo ir teismo kompetencijos nustatymo.
- Ateityje priimant nepaprastuosius potvarkius laikytis Konstitucijos reikalavimų.
- Įgyvendinti visus Konstitucinio Teismo sprendimus.
- Užtikrinti, kad visi teisės aktai, taip pat Konstitucinio Teismo sprendimai, būtų nedelsiant paskelbiami oficialiajame leidinyje.
- Iš visų politinių partijų ir valdžios institucijų reikalauti gerbti teismų nepriklausomumą; įsipareigoti taikyti drausmines priemones visiems valdžios institucijų atstovams ir partijų nariams, kurie griaua pasitikėjimą teisėjais ir daro spaudimą teismams.
- Paskirti visų partijų pasitikėjimą turintį ombudsmeną taikant skaidrią ir objektyvią procedūrą, leisančią atrinkti į šias pareigas nepriekaištingos reputacijos, aukštos tarnybinės etikos nepriklausomą asmenį.
- Nustatyti skaidrią Generalinio prokuroro ir Nacionalinio kovos su korupcija direktorato vyriausiojo prokuroro skyrimo procedūrą. Tai turi būti viešas konkursas, kurios paraiškos vertinamos vadovaujantis tokiais kriterijais kaip profesinė kompetencija, tarnybinė etika ir darbo kovos su korupcija srityje rezultatai. Į šiuos postus neturėtų būti skiriama, kol pareigas eina dabartinis prezidentas.
- Vengti skelbti amnestiją, kol pareigas eina dabartinis prezidentas.
- Į ministrų postus neskirti asmenų, nuteistų dėl tarnybinės etikos pažeidimų; jei tokie asmenys ministro pareigas eina, jie turėtų atsistatydinti.
- Nustatyti aiškias procedūras, pagal kurias reikalaujama, kad Parlamento nariai, kurių atžvilgiu teismas priėmė galutinį sprendimą pažeidimo ar interesų konflikto byloje ar nuosprendį aukšto rango pareigūnų korupcijos byloje, atsistatydintų.

Liepos 16 d. laiške ir liepos 17 d. papildytame jo priede Rumunijos Ministras Pirmininkas patvirtino Komisijos pirmininkui, kad į visus šiuos reikalavimus yra arba bus atsižvelgta.

Be to, Rumunija privalo imtis veiksmų šiose srityse:

2. Teismų sistemos reforma

- Priimti ir įgyvendinti bendrą išsamų visų keturių kodeksų įgyvendinimo planą, kuriame atsižvelgiama į visus svarbius aspektus, kaip antai struktūros ir procedūrų reformavimas, žmogiškųjų išteklių pokyčiai ir investicijos į teismų infrastruktūrą.
- Restruktūrizuoti teismų sistemą ir prokuratūras, užtikrinti tolygų darbuotojų ir darbo krūvio paskirstymą, pirmiausia atsižvelgiant į funkcinę Rumunijos teismų sistemos vertinimą ir dabar vykdomą Pasaulio banko finansuojamą projektą dėl optimalaus teismų darbo krūvio nustatymo.
- Įsteigti teismų sistemos reformos stebėjimo grupę, kurioje būtų visų valstybės valdžių, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės atstovų.

3. Teismų sistemos atskaitomybė

- Priimti bendrą Aukščiausiosios teisėjų tarybos ir Vyriausybės veiksmų planą teismų atskaitomybei ir tarnybinei etikai gerinti, kuriuo nustatoma veiksminga drausminimo sistema ir atitinkama teismų praktika, taip pat aiškūs tarpiniai tikslai, padėsiantys jį įgyvendinti. Įgyvendinti naujuosius įstatymus dėl drausminės atsakomybės ir Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo, tuo parodant pavyzdį visai teismų sistemai.
- Užtikrinti geresnį teisinių, drausminių ir administracinių priemonių koordinavimą apsaugant teismų sistemos reputaciją sunkių pažeidimų atvejais, įskaitant sprendimus dėl konkrečių asmenų teisų, pavyzdžiui, dėl pensijos.
- Gerinti teismų inspekcijos veiklos pajėgumus ir rezultatus, kad, pirma, būtų užtikrinta teismų atskaitomybė nagrinėjant konkrečias bylas, ir, antra, didėtų teismų veiklos veiksmingumas, nuoseklumas ir, reguliariai peržiūrint visų teismų sistemos lygmenų praktiką, būtų kaupiama gera patirtis.

4. Teismo proceso nuoseklumas ir skaidrumas

- Parengti išsamią koncepciją, padėsiančią sukurti teisės vienodinimui reikalingas struktūras, procedūras ir praktines priemones. Nustatyti, kad teisės vienodinimas turi būti prioritetas teismo pirmininko vadovavimo tikslas, o nuoseklumas – vienas svarbiausių teisėjų vertinimo ir paaukštinimo sistemos elementų. Užtikrinti visų teismo sprendimų motyvų skelbimą internete ir nuolatinį šių duomenų atnaujinimą.
- Tęsti Aukščiausiojo Teismo reformą, kad daugiau dėmesio būtų skiriama teisės vienodinimui.

5. Teismų veiksmingumas

- Sukurti ir visoje teismų sistemoje įgyvendinti aiškias gaires, kaip geriausią patirtį pritaikyti tokiose srityse kaip bausmių skyrimas, bylų valdymas, įrodymų vertinimas baudžiamosiose bylose, pagrindinį dėmesį skiriant sritims, kuriose nustatyta trūkumų, pavyzdžiui, sudėtingose ekonominių nusikaltimų ir viešųjų pirkimų bylose.
- Pradėti reformą, kuri užtikrintų, kad teismo sprendimo motyvai būtų paskelbiami nedelsiant po sprendimo priėmimo, kad senaties termino skaičiavimas būtų nutraukiamas pradėjus bylos tyrimą ir kad gerėtų teismo ekspertų darbo kokybė ir jų netrūktų.

- Toliau taikyti priemonės Aukščiausiąjame teisme nagrinėjamų aukšto rango pareigūnų bylų nagrinėjimui paspartinti, nelaukti, kol sueis senaties terminai, ir taikyti panašias priemones kituose teismuose.
- Toliau gerinti visų Rumunijos teismų už aukšto rango pareigūnų korupciją skiriamų bausmių nuoseklumą ir atgrasomąjį poveikį.
- Užtikrinti, kad prokuratūros padaryta pažanga būtų plėtojama ir atėjus naujai vadovybei.

6. Tarnybinė etika

- Užtikrinti, kad sankcijos būtų skiriamos operatyviai ir būtų atgrasančios, ir pasiekti šioje srityje įtikinamų rezultatų. Kad būtų sparčiau priimami galutiniai teismo sprendimai ir pagerėtų jų nuoseklumas ir atgrasomasis poveikis, atnaujinti Nacionalinės tarnybinės etikos agentūros (ANI) sprendimų peržiūros teisme procedūrą, padarant atitinkamas teismo procedūrų ir praktinių priemonių pataisas ir peržiūrint ANI teisinį pagrindą.
- Gerinti teismų ir kitų administracinių institucijų bendradarbiavimą su ANI, padėsiantį užtikrinti veiksmingą keitimąsi gaunamais pranešimais ir operatyvine informacija visose trijose ANI kompetencijos srityse. Bendradarbiavimas su ANI turėtų būti aiškus rodiklis, ar kitų administracinių institucijų vadovybė dirba sėkmingai.

7. Kova su korupcija

- Užtikrinti, kad DNA pažanga atėjus naujai vadovybei būtų toliau plėtojama.
- Pagal numatytą planą įgyvendinti nacionalinę kovos su korupcija strategiją ir sukurti išsamią priežiūros sistemą, kuri užtikrins, kad visos valdžios institucijos siektų jos tikslų ir kasmet teiktų bendros lengvai palyginamos formos ataskaitas dėl korupcijos, sukčiavimo ir interesų konfliktų prevencijos ir skiriamų sankcijų. Vadovaujantis šia strategija nustatyti aiškias procedūrines taisykles ir geriausią praktiką, taikytiną Parlamentui priimant sprendimus dėl leidimo Parlamento nario atžvilgiu pradėti ikiteisminį tyrimą, jį sulaikyti ar apieškoti.
- Pasiiekti baudžiamojo persekiojimo už pinigų plovimą, kaip atskirą nusikalstamą veiką, rezultatų ir pagerinti nusikalstamai įgyto turto konfiskavimo rezultatus gerinant teismų veiklą šioje srityje ir taikant naująjį įstatymą, kuriuo išplėsta konfiskavimo taikymo sritis.
- Sukurti aiškų policijos, prokuratūros ir administracinės kontrolės institucijų veiklos koordinavimo ir stebėjimo mechanizmą ir konkrečiai įtvirtinti atsakomybę už veiksmingą bendradarbiavimą ir tarpusavio komunikavimą korupcijos srityje.
- Visuose valstybės valdymo sektoriuose siekti geresnių rezultatų vykdant korupcijos, sukčiavimo ir interesų konflikto viešuosiuose pirkimuose prevenciją ir skiriant atitinkamas sankcijas. Todėl Rumunija turėtų imtis tinkamų priemonių įgyvendinti rekomendacijoms, kurios buvo pateiktos Komisijos iniciatyva atlikus viešųjų pirkimų sistemos išorės vertinimą.